

**СЕКЦІЯ ЗА ТЕМАТИЧНИМ НАПРЯМОМ 2
СТРАТЕГІЇ І ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**SECTION ON THEMATIC AREA 2
STRATEGIES AND TECHNOLOGIES FOR PRESCHOOL'S AND
PRIMARY'S EDUCATION DEVELOPMENT**

Софія Бунт,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет
Ростислав Руденський,
доктор філософії, старший викладач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

**ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ**

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією усіх сфер життя, що безпосередньо впливає на процес соціалізації та розвитку дітей дошкільного віку. Дитинство сьогодні відбувається в умовах активної взаємодії з медіапростором, який охоплює цифрові технології, аудіовізуальні засоби, інтерактивні платформи та мультимедійний контент. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування критичного мислення дітей старшого дошкільного віку як важливої передумови успішної адаптації до інформаційного суспільства та подальшого навчання в умовах Нової української школи.

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) наголошується на необхідності розвитку в дітей здатності мислити самостійно, аналізувати інформацію, ставити запитання та робити елементарні висновки, що відповідає основним характеристикам критичного мислення [1]. Старший дошкільний вік є сенситивним періодом для формування когнітивних передумов критичного мислення, оскільки в цей час активно розвиваються пізнавальні процеси, мовлення, уява та рефлексивні здатності дитини.

Поняття «критичне мислення» у психолого-педагогічній науці трактується як здатність особистості усвідомлено сприймати інформацію, аналізувати її, порівнювати різні точки зору, робити аргументовані висновки та приймати обґрунтовані рішення. За визначенням Дж. Дьюї, критичне мислення пов'язане з активним, наполегливим і уважним розглядом будь-якого переконання або форми знання у світлі підстав, на яких вони ґрунтуються [2]. У працях сучасних українських дослідників критичне мислення розглядається як інтегративна якість, що поєднує пізнавальну активність, рефлексію, здатність до оцінювання та усвідомленого вибору [3].

Специфіка формування критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку зумовлена віковими особливостями їхнього психічного

розвитку. Діти 5–6 років ще не здатні до абстрактно-логічного мислення у повному обсязі, однак у них активно формуються елементи аналізу, порівняння, узагальнення та причинно-наслідкових зв'язків. Критичне мислення дошкільників проявляється у вмінні ставити запитання «чому?», «навіщо?», «що буде, якщо...», у здатності висловлювати власну думку, обґрунтовувати вибір, помічати суперечності у знайомих ситуаціях [4].

У цьому контексті особливого значення набуває використання сучасних медіа-засобів як ефективного педагогічного інструменту. Під сучасними медіа-засобами у дошкільній освіті розуміють сукупність цифрових, аудіовізуальних та інтерактивних ресурсів, що застосовуються з освітньою, розвивальною та виховною метою. До них належать мультимедійні презентації, навчальні відео, інтерактивні ігри, електронні книги, освітні платформи, а також елементи доповненої реальності [5].

Наукові дослідження свідчать, що медіа-засоби за умови педагогічно доцільного використання здатні підвищувати пізнавальну мотивацію дітей, активізувати мисленнєву діяльність та сприяти розвитку мовлення і уяви [6]. Водночас неконтрольоване або пасивне споживання медіаконтенту може призводити до зниження критичності сприймання інформації, формування кліпового мислення та залежності від цифрових пристроїв. Тому ключову роль відіграє позиція вихователя, який має виступати посередником між дитиною та медіа-середовищем.

Педагогічний потенціал сучасних медіа-засобів у формуванні критичного мислення дітей старшого дошкільного віку полягає у створенні умов для активної взаємодії з інформацією. Застосування проблемних відеосюжетів, інтерактивних завдань, цифрових дидактичних ігор сприяє залученню дітей до обговорення, аналізу змісту, висловлення припущень і власних оцінок. Особливо ефективними є медіа-засоби, що передбачають зворотний зв'язок, можливість вибору та варіативність рішень.

Важливою умовою формування критичного мислення є організація педагогічного супроводу медіа-діяльності. Обговорення переглянутого контенту, постановка відкритих запитань, стимулювання до аргументації та порівняння різних варіантів відповіді сприяють переходу від пасивного сприймання до осмисленого аналізу інформації. Такий підхід узгоджується з ідеями медіаосвіти, яка спрямована на формування медіаграмотності та критичного ставлення до інформаційних повідомлень.

Отже, результати теоретичного аналізу дають підстави стверджувати, що формування критичного мислення дітей старшого дошкільного віку є актуальним завданням сучасної дошкільної освіти. Сучасні медіа-засоби за умови науково обґрунтованого та педагогічно доцільного використання мають значний потенціал для розвитку пізнавальної активності, самостійності мислення та рефлексивних умінь дошкільників, що зумовлює їх важливу роль у сучасному освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ: МОН України, 2021.

2. Белкіна-Ковальчук О. В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Луцьк, 2006. 23 с.

3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89-98.

4. Пономаренко, Т. О., Кондратець, І. В., Кузіна, О. Т. Використання медіа як засобу формування пізнавальної активності в дітей старшого дошкільного віку. *Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.* 2024. С.170-180.

5. Степаненко О. К., Валентьєва Т. І., Семчук Б. І. Розвиток критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку та молодших школярів. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 4(9)2022. С. 297-307.

6. Chaika, V. M., Kuzma, I. I., Yankovych, O. I., Binytska, K. M., Pysarchuk, O. T. & Ivanova, T. V. (2024). Implementing media educational technology in Ukrainian preschool institutions. *Educational Technology Quarterly [Online]*, 2024(1), 1–19. <https://doi.org/10.55056/etq.57>.